

3

Vragenuur: Vragen Sjoerdsma

Vragen van het lid Sjoerdsma aan de minister van Buitenlandse Zaken over **het bericht dat de Amerikaanse president Trump het nucleaire akkoord met Iran opzegt**.

De voorzitter:

We gaan naar de volgende vraag van de heer Sjoerdsma namens D66, ook aan de minister van Buitenlandse Zaken, over het bericht dat de Amerikaanse president Trump het nucleaire akkoord met Iran opzegt.

De heer Sjoerdsma (D66):

Voorzitter. Een geopolitiek eigen doelpunt. Dat is, denk ik, de beste beschrijving van datgene wat Donald Trump vorige week heeft gedaan, namelijk stappen uit het atoomakkoord met Iran. Op eigen houtje beëindigde Trump hiermee opnieuw een grote internationale afspraak. Nadat hij eerder het internationale klimaatakkoord ondermijnde, doet hij dat nu met deze nucleaire deal. Dat is zeer onverstandig. Het is onverstandig omdat het de gematigde krachten in Iran verzwakt. Het is onverstandig omdat het de kans op conflicten in het toch al explosieve Midden-Oosten vergroot. Het is onverstandig omdat het meer landen zal aanjagen om te kijken naar een nucleair programma. Het is ook onverstandig omdat het niets, maar dan ook helemaal niets doet om het nucleaire programma van Iran in te tomen. Het mag ook duidelijk zijn dat Trump zich in dezen helemaal niets gelegen heeft laten liggen aan de oppositie van de Europese Unie, aan de smeekbodes van Macron en May.

Was de deal perfect? Nee. De regionale invloeden van Iran zaten er niet in. Het ballistische-raketprogramma zat er niet in. Wisten we dat toen deze deal werd getekend? Ja. Deed de deal waarvoor hij bedoeld was? Ja, absoluut. Het Internationaal Atoomenergieagentschap heeft tot tien keer toe officieel vastgesteld dat Iran zich aan de afspraken hield. Dat vraagt om een stevig antwoord van een eensgezinde EU. Nederland en de Europese Unie moeten alles op alles zetten om deze deal overeind te houden en om de geboekte resultaten te garanderen om ervoor te zorgen dat onze veiligheid overeind blijft. Dat is niet alleen in het belang van onze handelsrelatie, maar dat is gewoon in het directe belang van onze veiligheid.

Ik heb daarom de volgende vragen aan de minister. 1. Is hij het eens dat de nucleaire deal met Iran wel degelijk een succes is? 2. Is hij bereid om in Europees verband, al dan niet samen met de minister voor Buitenlandse Handel of misschien zelfs morgen al premier Rutte, het Franse initiatief te volgen en te pleiten voor uitzondering van bepaalde bedrijfstakken die zaken willen doen met Iran, voor een juridisch pakket aan economische maatregelen om Europese en Nederlandse bedrijven te beschermen tegen Amerikaanse sancties en voor het mogelijk maken van EIB-leningen voor bijvoorbeeld infrastructuurprojecten in Iran?

Dank u wel.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Blok:

Dank u wel, voorzitter. De heer Sjoerdsma verwoordt zijn grote teleurstelling, die ook de grote teleurstelling van het kabinet is, over het beëindigen van de Amerikaanse steun voor het nucleair akkoord met Iran. De Nederlandse regering is namelijk inderdaad van mening — dit was de eerste vraag van de heer Sjoerdsma — dat het akkoord per saldo werkte omdat de afspraken in het akkoord luiden dat Iran zijn nucleaire activiteiten zou bevriezen en daartoe internationale controles toe zou laten. De rapportages die wij over deze controles gekregen hebben, geven steeds aan dat Iran de controles toeliet en zich hield aan de gemaakte afspraken. De proliferatie van kernwapens is sowieso al zeer onwenselijk, maar in een zo explosief gebied als het Midden-Oosten is die des te meer onwenselijk. Daarom was dit akkoord van grote waarde en is de volle inzet van de Nederlandse regering, ook in Europees verband, om het akkoord overeind te houden en om Iran er dus ook toe te bewegen om zijn deel van het akkoord te blijven navolgen. Ik heb vorige week gebeld met de EU-vertegenwoordiger buitenlands beleid, mevrouw Mogherini, om wat dit betreft de Nederlandse inzet gelijk te schakelen met haar inzet en met die van de drie grote EU-landen, waarmee zij volgens mij op dit moment zelfs overlegt met Iran.

Parallel daaraan loopt de vraag, waar de heer Sjoerdsma ook op inging, wat dit betekent voor Nederlandse bedrijven die zaken doen of overwegen zaken te gaan doen met Iran. Op dit moment is nog niet helemaal helder hoe de Verenigde Staten om zullen gaan met sancties richting Europese bedrijven. Er zijn verschillende signalen over gekomen. Ik zal komende vrijdag mijn collega Pompeo in Washington bezoeken. Dit onderwerp staat natuurlijk hoog op de agenda. Daarbij zijn opties aan de orde zoals de heer Sjoerdsma die noemt, bijvoorbeeld uitzonderingen voor Europese bedrijven en financiering in euro's, waardoor er geen financiering in dollars nodig is en Amerika geen rol kan spelen in die financiering. Al die opties liggen nu op tafel. Wat mij betreft is cruciaal — zo meende ik dat ook uit de mond van de heer Sjoerdsma te horen — dat Europa hier eensgezind optreedt. Dat is dus ook de inzet bij de besprekingen nu in Europa en dat is ook mijn houding als ik vrijdag in Washington ben. Daar zal ik als lid van de Europese gemeenschap mijn zorgen uitspreken over de Amerikaanse beslissing, op zoek gaan naar een oplossing en op zoek gaan naar een oplossing voor Nederlandse bedrijven.

De heer Sjoerdsma (D66):

Het is goed om te zien dat minister Blok die teleurstelling deelt en ook onderschrijft dat deze deal van heel grote waarde is voor de veiligheid van de Europese Unie, van Europa. Ik zou nog twee soorten vragen willen stellen aan deze minister. De eerste gaat over de opstelling van de Amerikaanse administratie, en de tweede over de eigenstandige Nederlandse inzet.

Minister Blok zegt dat er verschillende signalen zijn uitgegaan van de Amerikaanse administratie. Ik heb er slechts twee gezien; misschien heb ik er een paar gemist. Ik zou

die hier toch willen voorleggen. Trump zelf heeft gezegd: er komen nog een aantal clausules waarmee sommige bedrijven nog 90 tot 180 dagen zaken mogen doen; daarna is het schluss. Ik zag ook een tweet van de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Duitsland, die simpelweg zei: Duitse bedrijven die zakendoen in Iran moeten hun operaties meteen stoppen. Een duidelijker binnenkomer was er niet. Ik zou deze minister willen vragen welke signalen de Amerikaanse ambassadeur in Nederland of de Amerikaanse administratie aan Nederland heeft gegeven over de ruimte die er is om gewoon zaken te blijven doen. Of is het inderdaad zo, zoals het publiekelijk lijkt te zijn, dat Amerika de Europese Unie wil dwingen — wil dwingen, zeg ik nog maar eens — om te stoppen met zakendoen met Iran, en op die manier ook voor ons de deal ongedaan wil maken?

De tweede vraag die ik zou willen stellen gaat over waar wij vervolgens voor pleiten. Ik begrijp dat er morgen in het kader van de Europese top een bijeenkomst is waar ook premier Rutte bij aanwezig zal zijn en waarbij dit onderwerp ook naar voren zal komen, omdat Zarif inderdaad net heeft gesproken met Mogherini. Zij zeiden dat dat een constructief gesprek was. U noemde net een buffet of een meerkeuze-mogelijkheid aan maatregelen. Op welke maatregelen zet Nederland in om het handelsdeel van de deal overeind te houden en zo onze veiligheid te garanderen?

Minister Blok:

Ik ken deze twee Amerikaanse signalen inderdaad. Maar niet voor niets staat aanstaande vrijdag de volgende vraag aan mijn collega Pompeo bovenaan mijn agenda: wat zijn nu de Amerikaanse plannen met betrekking tot Europese, dus ook Nederlandse, bedrijven die binnen de Europese of Nederlandse wetgeving zakendoen met Iran? Welke consequenties heeft dat van hen? Ik heb al eerder aangegeven dat ik communiceren per tweet accepteer als onderdeel van de dagelijkse realiteit, maar uiteindelijk toch onvoldoende vind bij dit soort zeer ingrijpende maatregelen.

U vraagt op welk type maatregelen wij inzetten. Helemaal bovenaan de lijst staat natuurlijk het toch door laten gaan van het JCPOA, de overeenkomst met Iran. Ik realiseer me dat die kans wat de Amerikaanse kant betreft zeer klein is. Maar op een goede nummer twee staat natuurlijk dat Europese bedrijven geen hinder zullen ondervinden bij hun activiteiten in Amerika als zij zaken blijven doen met Iran omdat dat in hun eigen land wel is toegestaan. Dat is dan de koninklijke weg.

Mevrouw Karabulut (SP):

Wanneer je zegt de wereld veiliger te maken, is het ongelofelijk dom om een akkoord op te blazen dat voorkomt dat Iran nucleaire wapens ontwikkelt, en waarvan het Internationaal Atoomagentschap elf keer heeft geconstateerd dat zij zich eraan houden. Er zijn maar drie mensen vóór: Trump zelf, zijn veiligheidsadviseur, die dubieuze banden met dubieuze Iraanse clubjes heeft, en de Saoedische prins, die er geen moeite mee heeft om het internationale recht te schenden en bommen op onschuldige burgers te gooien. Mijn vraag aan de minister is dus: als de Amerikanen onverkort vasthouden aan deze eisen, en naar het zich laat aanzien extra sancties gaan opleggen aan bedrijven die toch zakendoen met Iran, welke consequenties gaat de

minister dan zelf en in EU-verband verbinden aan deze Amerikaanse acties die onze wereld onveilig maken?

Minister Blok:

Dan ga ik met de EU-partners overleggen over verstandige reacties. De wereld verkeert helaas op de grens van nieuwe handelsoorlogen. Dit speelt zich af naast conflicten over staal en een hoeveelheid conflicten tussen de Verenigde Staten en China die Europa onmiddellijk gaan beïnvloeden. Het maakt dus onderdeel uit van een dreigende escalatie van handelsconflicten. Uiteindelijk is dat nooit in het belang van Nederland en Europa. We hebben de Verenigde Staten, die op veel terreinen ook een zeer gewaardeerde bondgenoot zijn, duidelijk gemaakt hoezeer we dit betreuren. Overigens is de Nederlandse en de Europese inzet ook van tevoren steeds geweest om het akkoord met Iran overeind te houden. Dat heb ik ook zelf benadrukt in mijn gesprek met de Amerikaanse vertegenwoordiger in de Veiligheidsraad. Nu dat niet gelukt is, is het de volle inzet om de schade zo beperkt mogelijk te houden. Dit geldt allemaal tegen de achtergrond van het feit dat een nog verdere escalatie van de handelsconflicten, het nog verder uit elkaar vallen van de multilaterale wereldorde, waarop de heer Sjoerdsma ook wees, uiteindelijk heel negatief is voor Nederland en Europa.

Mevrouw Becker (VVD):

De VVD heeft het besluit van president Trump "onverstandig" genoemd, waarmee we niet zeggen dat de deal perfect is. Mijn collega Ten Broeke heeft al tijdens gepleit voor een aanscherping van de deal, evenals voor meer doen tegen het raketprogramma van Iran. Maar tegelijkertijd zeggen we wel: een aangescherpte deal is een stuk beter dan geen deal, want als er geen deal is, is er een groot risico dat Iran zonder enig toezicht toch het nucleaire programma weer hervat.

De voorzitter:

En de vraag is?

Mevrouw Becker (VVD):

De vraag is de volgende. De minister heeft geen glazen bol. Dat kan ik begrijpen. Maar wat is nu de kans op een aangescherpte deal, in eerste instantie vanuit de EU richting Iran, waarbij de VS zich zouden kunnen aansluiten zodat we de VS toch aan boord kunnen houden?

Minister Blok:

Mevrouw Becker heeft gelijk dat het geen perfecte deal was en dat er naast de ontwikkelingen op het gebied van nucleaire bewapening meer gedragingen van Iran zijn die grote zorgen baren, zoals het ontwikkelen van langeafstands-raketten en de kwalijke rol in Syrië maar ook op andere plaatsen in het Midden-Oosten. Er zijn dus heel veel redenen om ook op andere terreinen Iran aan te sporen tot ander gedrag en het liefst ook om een akkoord te sluiten. Nu is de geloofwaardigheid van het sluiten van een akkoord natuurlijk aangetast door het eenzijdig openbreken van het akkoord. Dat maakt het in eerste instantie lastiger om het type aanvullende akkoorden te sluiten waarop mevrouw Becker, terecht, doelt omdat de wederpartij dan natuurlijk

de vraag zal stellen: hoelang is die handtekening dan waardevol? Dat neemt niet weg dat de ontwikkelingen zo belangrijk en zo zorgelijk zijn — of het nu gaat om de lange-afstandsraketten of om de rol in Syrië, maar bijvoorbeeld ook in Jemen — dat Nederland Iran daarop zal blijven aanspreken. Minister Kaag is daar recentelijk nog geweest. Dat zal onze volle inzet zijn. Niet voor niets steunen we de Europese Unie voluit bij de pogingen om Iran aan boord te houden in de nucleaire deal en om daarmee ook een basis te hebben voor afspraken op al die andere terreinen waarop we ook ander gedrag van Iran willen zien.

De voorzitter:
Dank u wel.